

JESAJA
voor
IEDEREEN

Het Oude Testament voor iedereen
door
John Goldingay

Genesis deel 1
Genesis deel 2
Exodus en Leviticus
Numeri en Deuteronomium
Psalmen voor iedereen deel 1
Psalmen voor iedereen deel 2
Jesaja voor iedereen
Jeremia voor iedereen

Volgende delen in voorbereiding

John Goldingay

Jesaja

VOOR IEDEREEN

wb Uitgeverij Van Wijnen - Franeker

© 2015 John Goldingay

Oorspronkelijke uitgever Westminster John Knox Press, Louisville, KY
40202, USA

Oorspronkelijke titel *Isaiah for Everyone*

© 2021 Nederlandse editie: Uitgeverij Van Wijnen, Postbus 172, 8800 AD
Franeker

De Bijbelteksten zijn met toestemming van het Nederlands
Bijbelgenootschap overgenomen uit de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV).

www.uitgeverijvanwijnen.nl

Vertaling Martine Krabbendam-Veenhof

Omslagontwerp Garage/BNO

ISBN 978 90 5194 514 0

NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veele-
voudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar
gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch,
door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaan-
de schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

<i>Kaarten</i>	9
<i>Dankwoord</i>	11
<i>Inleiding</i>	13
Jesaja 1,1-20	Ik heb schoon genoeg van jullie eredienst 19
Jesaja 1,21 – 2,5	Doodslag 24
Jesaja 2,6-22	Het lot van alles wat mensen indrukwekkend vinden 29
Jesaja 3,1 – 4,6	Jurken, sjaals en handtassen 34
Jesaja 5,1-24	Een vreemd lied van een singer-songwriter 39
Jesaja 5,25 – 6,13	Mensen zo bang maken dat ze berouw krijgen 44
Jesaja 7,1-17	Alleen als jullie standvastig vertrouwen, houden jullie stand 49
Jesaja 7,18 – 8,23a	Van wie verwacht je advies? 55
Jesaja 8,23b – 10,4	Een teken van hoop 60
Jesaja 10,5-32	Gemengde motieven 66
Jesaja 10,33 – 12,6	Een dag om te zingen 71
Jesaja 13,1 – 14,2	De ondergang van een groot- macht 77
Jesaja 14,3-27	Zo ben je uit de hemel gevallen! 82
Jesaja 14,28 – 16,14	Mededogen en ontvankelijk- heid om te leren 88
Jesaja 17,1 – 18,7	Wie zou een grootmacht willen zijn? 94
Jesaja 19,1-25	Egypte, mijn volk 100

INHOUD

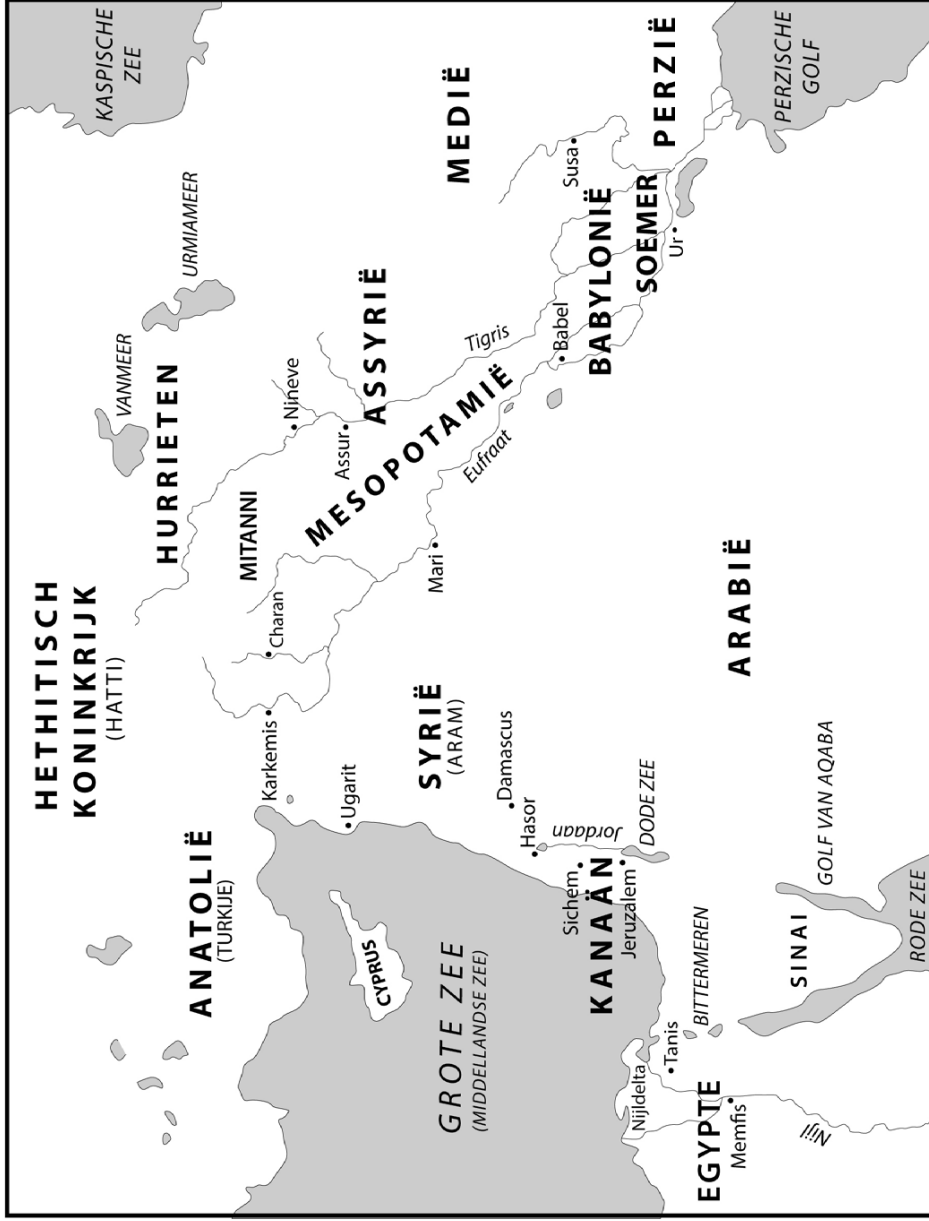
Jesaja 20,1 – 21,17	De profeet als idioot	105
Jesaja 22,1-25	Ondertussen in Jeruzalem	109
Jesaja 23,1-18	Wat je met een hoerenloon kunt doen	114
Jesaja 24,1-23	Het verbroken verbond met de wereld	119
Jesaja 25,1 – 26,6	Er wordt een einde gemaakt aan het verdriet	124
Jesaja 26,7 – 27,13	Wensen, hopen, denken, bidden, plannen en dromen (1)	128
Jesaja 28,1-29	Gods vreemde werk	134
Jesaja 29,1-24	Eredienst die uit menselijke intuïtie voortkomt	141
Jesaja 30,1-17	God is onze toevlucht en kracht... echt waar?	146
Jesaja 30,18-33	Wensen, hopen, denken, bidden, plannen en dromen (2)	150
Jesaja 31,1 – 32,20	<i>I See Hawks in L.A.</i>	155
Jesaja 33,1-24	Gods stad wordt aangespoord tot buitensporige hoop	160
Jesaja 34,1 – 35,10	Edom vernederen, de stemloze een stem geven	166
Jesaja 36,1 – 37,20	Die ene fatale vergissing van een politicus	172
Jesaja 37,21-38	Het zou niet moeten gebeuren, maar het gebeurt wel	178
Jesaja 38,1 – 39,8	Niet eenduidig	182
Jesaja 40,1-11	Troost mijn volk	188
Jesaja 40,12-31	Hoop geeft energie	192
Jesaja 41,1-20	Wees niet bang	196
Jesaja 41,21 – 42,17	Goed nieuws voor mensen die geknakt en uitgedoofd zijn	202
Jesaja 42,18 – 43,21	Wat te doen als de knecht van God doof en blind is?	207
Jesaja 43,22 – 44,23	Dat zal niet vergeten worden	213

INHOUD

Jesaja 44,24 - 45,8	God, de schepper van het kwaad	219
Jesaja 45,9-25	De mensen die weten wat het beste is	223
Jesaja 46,1-13	Goden die jij moet dragen, en de God die jou draagt	228
Jesaja 47,1-15	De onverwachte ondergang van de grootmacht	232
Jesaja 48,1-22	Hadden jullie maar...	236
Jesaja 49,1-13	De knecht van de knecht	240
Jesaja 49,14 - 50,3	Kan een moeder vergeten?	245
Jesaja 50,4 - 51,11	Gehoor geven aan Gods ingeving	250
Jesaja 51,12 - 52,12	Liefelijke voeten	255
Jesaja 52,13 - 53,12	De man die zijn mond niet opendeed	261
Jesaja 54,1-17a	Een tijd om te huilen en een tijd om te jubelen	266
Jesaja 54,17b - 55,13	Onze ideeën en plannen, en die van God	270
Jesaja 56,1-8	Een dubbelzinnig 'omdat'	274
Jesaja 56,9 - 57,21	Hoog en heilig, maar aanwezig bij wie verslagen en onaanzienlijk zijn	278
Jesaja 58,1-14	(On)geestelijke praktijken	284
Jesaja 59,1-21	Een profeet spreekt op drie manieren	289
Jesaja 60,1-22	Een uitnodiging: stel het je voor en hoop	294
Jesaja 61,1-9	Omvergeblazen en gezalfd	299
Jesaja 61,10 - 63,6	Mensen die Jahweh geen rust gunnen	302
Jesaja 63,7 - 64,12	De heilige Geest van God bedroeven, en de consequenties daarvan	307

INHOUD

Jesaja 65,1-25	Openhartige taal wordt openhartig beantwoord	313
Jesaja 66,1-24	Kies je einde	319
<i>Woordenlijst</i>		325

© Karla Bohmbach

© Karla Bohmbach

DANKWOORD

Aan het begin van ieder hoofdstuk is het betreffende Schriftgedeelte opgenomen.¹ Aan het einde van het boek staat een verklarende woordenlijst met een aantal termen die geregeld in de tekst terugkomen, bijvoorbeeld geografische, historische en theologische termen. In ieder hoofdstuk (maar niet in de introductie en de Schriftgedeelten) zijn deze woorden gemarkeerd door ze **vet** af te drukken, als ze de eerste keer voorkomen.

De verhalen die na de Bijbelgedeelten volgen, gaan vaak over mijn vrienden en familie. Ik heb ze niet verzonnen, maar wel onherkenbaar gemaakt om eerlijk tegenover de betrokkenen te zijn. Soms had ik dat zo goed gedaan dat ik bij het herlezen van het manuscript eerst niet meer wist wie er beschreven werd. Mijn eerste vrouw Ann komt in een aantal verhalen voor. Twee jaar voordat ik aan dit boek begon, stierf ze, nadat ze drieënveertig jaar met multiple sclerose had geleefd. De manier waarop we al die jaren samen met haar ziekte en handicap omgingen, heeft veel bijgedragen aan wat ik schrijf. Soms kun je dat in mijn commentaar zien, soms is het effect indirect.

¹ In de oorspronkelijke uitgave zijn de Bijbelgedeelten in een eigen vertaling van John Goldingay opgenomen. In de Nederlandse uitgave is gekozen voor de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) van het Nederlands Bijbelgenootschap. In de lopende tekst worden soms citaten uit andere vertalingen geciteerd, met name uit de Herziene Statenvertaling (HSV). (vert.)

DANKWOORD

Kort voordat ik dit boek begon te schrijven, werd ik verliefd op Kathleen Scott en trouwde met haar. Ik ben dankbaar voor mijn nieuwe leven met haar en voor haar scherpzinnige commentaar op het manuscript. Haar inzichten zijn zo zorgvuldig verwoord en zo verhelderend dat ze het bijna verdient als medeauteur genoemd te worden. Ik ben ook Matt Sousa dankbaar dat hij het manuscript heeft gelezen en heeft aangegeven wat ik moest corrigeren of verduidelijken en ik ben Tom Bennet dankbaar voor het corrigeren van de drukproeven.

INLEIDING

Voor Jezus en de auteurs van het Nieuwe Testament wáren de Joodse geschriften die christenen het ‘Oude Testament’ noemen de Schriften. Als ik dat zeg, ben ik een beetje kort door de bocht, want het Nieuwe Testament geeft ons er geen lijst van. Maar de verzameling geschriften die het Joodse volk aanvaardt, is bij benadering de verzameling waar Jezus en de auteurs van het Nieuwe Testament vermoedelijk mee werkten. De kerk aanvaardde later een aantal extra boeken, zoals Makkabeeën en de Wijsheid van Jezus Sirach. De traditionele naam voor deze andere boeken was de ‘Apocriefen’, de boeken die ‘verborgen’ waren – een naam die ‘onecht’ ging betekenen. Nu worden ze meestal de ‘deuterocanonieke geschriften’ genoemd; dat is omslachtiger, maar minder denigrerend. Het geeft gewoon aan dat deze boeken minder gezag hebben dan de Tora, de profeten en de geschriften, het Oude Testament in strikte zin. De precieze lijst van deuterocanonieke geschriften verschilt per kerkgenootschap. In deze serie die *‘het Oude Testament voor iedereen’* wil uitleggen, bedoelen we met ‘het Oude Testament’ die geschriften die de Joodse gemeenschap aanvaardt, hoewel ze in de Joodse Bijbel in een andere volgorde staan: de Tora, de Profeten en de Geschriften.

Ze zijn niet ‘oud’ in de zin van verouderd of ouderwets. Om dat duidelijk te maken noem ik ze soms liever het ‘Eerste Testament’ dan het Oude Testament. Voor Jezus en de nieuwtestamentische schrijvers waren ze een levende bron om God, zijn werkwijze in de wereld en zijn omgang met ons, te begrijpen. Ze waren bruikbaar ‘om onderricht te

INLEIDING

geven, om dwalingen en fouten te weerleggen, en om op te voeden tot een deugzaam leven, zodat een dienaar van God voor zijn taak berekend is en voor elk goed doel volledig is toegerust' (2 Timoteüs 3,16-17). Kortom: ze waren voor iedereen. Daarom is het vreemd dat christenen ze niet vaak lezen. Mijn doel met deze boekjes is je bij het lezen ervan te helpen.

Mijn aarzeling is dat je misschien mijn gedachten leest in plaats van de Schriften. Vermijd die valkuil! Ik vind het prettig dat in deze serie een groot deel van de Bijbeltekst staat afgedrukt. Sla die niet over! Uiteindelijk is die van belang.

Een overzicht van het Oude Testament

In het christelijke Oude Testament staan de boeken uit de Joodse Bijbel in een andere volgorde:

- Genesis tot Koningen: een verhaal dat van de schepping van de wereld doorloopt tot aan de verbanning van de Judeeërs naar Babylon.
- Kronieken tot Ester: een tweede versie van dit verhaal, dat doorloopt tot in de jaren na de ballingschap.
- Job, Psalmen, Spreuken, Prediker, Hooglied: een aantal poëtische boeken.
- Jesaja tot Maleachi: het onderwijs van een aantal profeten.

Hieronder volgt een overzicht van de geschiedenis die aan de boeken ten grondslag ligt. (Ik geef geen jaartallen voor de gebeurtenissen in Genesis, dat zou teveel giswerk zijn.)

De gebeurtenissen vinden plaats vóór de geboorte van Christus.

INLEIDING

eind 13 ^e – begin 12 ^e eeuw	Mozes, de uittocht, Jozua
12 ^e – 11 ^e eeuw	de ‘rechters’
10 ^e eeuw	Saul, David, Salomo; het rijk scheurt in tweeën: Efraïm en Juda
9 ^e eeuw	Elia, Elisa; Aram-Damascus is de supermacht
8 ^e eeuw	Amos, Hosea, Jesaja, Micha; Assyrië is de super- macht; ondergang van Efraïm, Juda vazal van Assyrië, koning Hizkia
7 ^e eeuw	koning Manasse, Jeremia, Josia; Babylon is de supermacht
6 ^e eeuw	ondergang van Juda, ballingschap; Ezechiël, Daniël; Perzië wordt de super- macht, terugkeer uit de ballingschap
5 ^e eeuw	Ezra, Nehemia; Juda pro- vincie van het Perzische rijk
4 ^e eeuw	Griekenland is de super- macht (Alexander de Grote)
3 ^e eeuw	Syrië en Egypte zijn regio- nale machten die allebei aan Juda trekken
eind 2 ^e eeuw	Juda komt in opstand tegen Syrië en wordt enige tijd onafhankelijk
1 ^e eeuw v.Chr.	Rome is de supermacht

Jesaja

Jesaja is het eerste van de grote profetische boeken, hoewel Jesaja niet de eerste grote profeet was. Amos was de eerste naar wie een boek werd genoemd. Profeten als Amos en Jesaja vervulden hun taak niet door boeken te schrijven. Profeten verschenen op openbare plaatsen als de voorhoven van de tempel in Jeruzalem en hielden betogen tegen wie maar luisteren wilde, en ook tegen de mensen die niet wilden luisteren. Je krijgt daar een beeld van door het boek *Jeremia* te lezen – daarin wordt een aantal keren verteld dat Jeremia dat doet – of door de evangeliën te lezen – daarin wordt geschetst dat de profeet Jezus dat doet. In Jesaja 8 en Jeremia 36 wordt beschreven hoe het kwam dat sommige boodschappen van deze profeten opgeschreven werden, en het zou ons niet verbazen als de huidige boeken *Jesaja en Jeremia* uiteindelijk op zulke opgeschreven boodschappen gebaseerd zijn.

Het feit dat profetische verkondiging het basismateriaal voor een boek als Jesaja vormt, verklaart waarom het boek niet een systematisch verhaal vormt zoals een gewoon boek. Het is een verzameling afzonderlijke boodschappen die aan elkaar geregen zijn. Vaak komen dezelfde thema's terug, net als in de gelijkenissen van Jezus, omdat de profeet deze thema's bij herhaling aan de orde stelt. Er is een anekdote over een christelijke spreker; zijn volgelingen beschuldigden hem ervan dat hij altijd dezelfde boodschap herhaalde. Hij antwoordde: 'Als jullie daar aandacht aan schenken, zal ik een andere boodschap gaan verkondigen.'

Maar het feit dat het boek een bundeling van profetische boodschappen is, betekent niet dat er geen structuur in zit. Op macroniveau is het heel duidelijk geordend:

INLEIDING

- Jesaja 1 – 12: Boodschappen over Juda en Jeruzalem, met verwijzingen naar koning Achaz
- Jesaja 13 – 23: Boodschappen over de volken rondom, met een verwijzing naar koning Achaz
- Jesaja 24 – 27: Boodschappen over het lot van de wereld rondom, zonder verwijzingen naar specifieke koningen
- Jesaja 28 – 39: Boodschappen over Juda en Jeruzalem, met verwijzingen naar koning Hizkia
- Jesaja 40 – 55: Boodschappen over Juda en Jeruzalem, met verwijzingen naar koning Cyrus
- Jesaja 56 – 66: Boodschappen over Juda en Jeruzalem, zonder verwijzingen naar specifieke koningen

Uit dit overzicht blijkt dat het boek op macroniveau chronologisch gerangschikt is. Achaz was ongeveer van 736 tot 715 v.Chr. koning van Juda. Hizkia was ongeveer van 715 tot 686 v.Chr. koning. Het laatste deel van Jesaja 28–39 kijkt vooruit naar de val van Jeruzalem en de deportatie van de bestuurders naar Babylonië; dat gebeurde in 587 v.Chr. Cyrus was de koning van Perzië die in 536 v.Chr. het Babylonische rijk veroverde; hij gaf de Judeeërs in Babylonië toestemming om naar huis terug te keren en de tempel te herbouwen. De laatste hoofdstukken van het boek zijn begrijpelijk als ze gelezen worden met het oog op de gemeenschap in Juda na die terugkeer.

Dat overzicht heeft onder andere de volgende consequentie: Hoewel Jesaja 39 over de ballingschap spreekt als iets wat in de toekomst zal gebeuren, spreken de boodschappen in Jesaja 40–55 erover als iets wat lang geleden is gebeurd. De toekomst waar de hoofdstukken 40–55 naar verwijzen, is de belofte dat God het binnenkort mogelijk zal maken dat mensen naar Jeruzalem terugkeren. Dat suggereert dat de Jesaja van de hoofdstukken 1–39 niet de profeet is wiens

INLEIDING

prediking in de hoofdstukken 40–55 of 56–66 staat. Het boek dat *Jesaja* heet, is een samenbundeling van de boodschappen van een paar profeten. Iets dergelijks geldt misschien wel voor de meeste van de profetische boeken. Dat betekent niet dat het willekeurige collecties zijn; je kunt verbanden zien tussen de hoofdstukken 40–66 en 1–39. Zoals het overzicht hierboven aangeeft, gaat het laatste deel van het boek net zozeer over Juda en Jeruzalem als het eerste deel. Het meest kenmerkende verband tussen de delen is de beschrijving van God als ‘de Heilige van Israël’. Die titel, of een variatie erop, komt 28 keer in *Jesaja* voor (slechts zes keer in de rest van het Oude Testament), de ene helft in de hoofdstukken 1–39 en de andere helft in de hoofdstukken 40–66. Het boek dat *Jesaja* heet, is als geheel een boodschap over de Heilige van Israël.

Hoewel het boek door de macrostructuur keurig ingedeeld is, zijn er ook binnen de delen wat profetieën gecombineerd. Het eerste hoofdstuk is bijvoorbeeld een verzameling van profetieën die uit verschillende situaties lijken te komen en die bij elkaar gezet lijken te zijn om een inleiding op het boek als geheel te vormen. Af en toe zal ik de aandacht vestigen op andere plaatsen waar zoiets aan de hand is, maar over het algemeen is het moeilijk om met zekerheid te zeggen of dat het geval is.

JESAJA 1,1-20

Ik heb schoon genoeg van jullie eredienst

¹Dit zijn de visioenen die Jesaja, de zoon van Amos, over Juda en Jeruzalem gezien heeft, toen Uzzia, Jotam, Achaz en Hizkia in Juda regeerden.

²Hoor toe, hemel, geef gehoor, aarde,
de HEER heeft gesproken:

Ik heb mijn kinderen opgevoed en grootgebracht,
maar ze zijn tegen mij in opstand gekomen.

³Een rund herkent zijn meester, een ezel kent zijn voederbak,
maar Israël mist elk inzicht, mijn volk leeft in onwetendheid.

⁴Wee dit ontrouwe volk, met schuld beladen,
volk van zondaars, verdorven geslacht.

Zij hebben de HEER verlaten,
de Heilige van Israël versmaad, hem de rug toegekeerd.

⁵Ben je niet genoeg geslagen, verzet je je nog altijd?
Heel je hoofd doet pijn, heel je hart is ziek.

⁶Van voetzool tot kruin, niets is ongeschonden:
een en al wonden en builen en striemen,
niet verbonden, niet verzorgd, niet met olie verzacht.

⁷Je land is verwoest, je steden zijn verbrand.
Vreemden stropen onder je ogen de akkers af,
vreemdelingen maken alles tot een woestenij.

⁸Wat rest er nog van Sion?

Het is als een hut in een wijngaard,
een schuilkeet in een komkommerveld, een stad in het nauw.

⁹Had de HEER van de hemelse machten
ons niet een laatste rest gelaten,
het zou ons zijn vergaan als Sodom en Gomorra.

JESAJA 1,1-20 IK HEB SCHOON GENOEG VAN JULLIE EREDIENST

¹⁰Hoor de woorden van de HEER, leiders van Sodom,
geef gehoor aan het onderricht van onze God, volk van Gomorra.

¹¹Wat moet ik met al jullie offers? – zegt de HEER.

Ik heb genoeg van die schapen, die vetgemeste kalveren;
het bloed van stieren, rammen en bokken wil ik niet meer.

¹²En wanneer jullie voor mij verschijnen –
wie heeft je gevraagd mijn voorhoven plat te lopen?

¹³Houd op met die zinloze offergaven.

Ik heb een afschuw van jullie wierook;
jullie feesten, nieuwemaan en sabbat,
ik duld ze niet naast al dat wangedrag.

¹⁴Van jullie nieuwemaan, van ál jullie feesten heb ik een afkeer,
ze hinderen mij, ik kan ze niet langer verdragen.

¹⁵Wanneer jullie je handen opheffen, wend ik mijn ogen af,
ook als je aanhoudend bidt, luister ik niet.

Aan jullie handen kleeft bloed!

¹⁶Was je, reinig je, maak een eind aan je misdaden,
ik kan ze niet meer zien.

Vermijd alle kwaad ¹⁷en leer goed te doen.

Zoek het recht, houd tirannen in toom,
bied wezen bescherming, sta weduwen bij.

¹⁸De HEER zegt: Laten we zien wie er in zijn recht staat.

Al zijn je zonden rood als scharlaken, ze worden wit als sneeuw,
al zijn ze rood als purper, ze worden wit als wol.

¹⁹Als je weer naar mij wilt luisteren,
zal het beste van het land je ten deel vallen.

²⁰Als je koppig bent en niet wilt luisteren,
zul je vallen door het zwaard.

De HEER heeft gesproken.

We zijn net thuisgekomen van de dienst op Palmpasen, een feestelijke kerkdienst. Zoals gewoonlijk begonnen we met het uitdelen van palmkruisjes; ik kan het nog steeds niet vanzelfsprekend vinden dat we die in Californië van de tak-

JESAJA 1,1-20 IK HEB SCHOON GENOEG VAN JULLIE EREDIENST

ken van palmbomen op het kerkterrein kunnen maken. We speelden de gebeurtenissen van de eerste palmpaasdag na door in optocht rond het kerkterrein te lopen en over de straat terug naar de hoofdingang; ondertussen zongen we een bekend palmpaaslied. Nog ontroerender was de gedramatiseerde lezing van de beschrijving van de laatste week van Jezus' leven uit het evangelie van Marcus. Gemeentelieden lazen de verschillende rollen, maar we deden allemaal mee met die afschuwelijke woorden 'Kruisig hem!' die een paar keer voorkomen. Een paar mensen vertelden me dat ze daarbij bijna in tranen waren, en iemand die samen met mij de dienst leidde, zei na afloop: 'Nou dat was een geslaagde dienst!'

Toen kwam ik thuis en las dit gedeelte: God vraagt aan het volk van **Juda** wat hij aan hun eredienst heeft. Het probleem is niet dat het alleen maar offers voor de vorm zijn – hij noemt hun gebeden. God suggereert niet dat hun eredienst alleen uiterlijk vertoon is dat niet vanuit hun hart komt. Ze lijken ieder halleluja te menen. Het probleem is de kloof tussen wat ze in hun hart bedoelen als ze hem vereeren, en wat ze buiten de eredienst om in hun leven doen. God vergelijkt hen met de vorsten en de inwoners van Sodom en Gomorra, omdat ze ongeveer net zo ontvanke-lijk voor **Jahweh** zijn als die twee steden vroeger waren. Als ze hun handen in gebed naar God opheffen, kan God alleen maar het bloed op die handen zien. Ze moeten zichzelf schoonmaken. De gemeenschap mag niet langer een stad zijn waar mensen slecht behandeld en verdrukt kunnen worden, en hun leven kunnen verliezen om redenen die niets met henzelf te maken hebben.

Omdat ze niet zo'n gemeenschap geweest zijn als God bedoelt, hebben ze de straf van **Jahweh van de Legers** ervaren, die in de eerste alinea beschreven wordt. Jesaja 1 is een verzameling van Jesaja's boodschappen in verschillende situaties; die zijn bij elkaar gezet als een inleiding op zijn

JESAJA 1,1-20 IK HEB SCHOON GENOEG VAN JULLIE EREDIENST

hele bediening. De moeilijkheden die in de eerste alinea na de introductie beschreven worden, vonden niet aan het begin van zijn werkzame leven plaats, maar tegen het einde ervan. Hier dient de beschrijving als inleiding op het relaas van zijn hele bediening. Wil je weten waar het heen gaat, hoe het verhaal afloopt? Hier is het antwoord. De tweede alinea biedt je een terugblik op de reden waarom het zo eindigt.

Die reden is de manier waarop de **Judeeërs** met hun hemelse vader omgegaan zijn. Ze zijn geen kleine kinderen, maar tieners of jongvolwassenen die deel uitmaken van een uitgebreide familie die in een dorp bij elkaar woont. Vader is nog steeds de gezagsdrager. Hij stelt de normen en waarden vast. Maar ze nemen niet langer nota van hem. Dus heeft hij hen gestraft. En ten slotte lijken ze op een zoon die afgerammeld is, maar om nog meer straf vraagt. In de hoofdstukken 37–38 zal de situatie letterlijker getekend worden; daarin wordt beschreven dat de **Assyriërs** Juda binnenvallen en het bijna verpletteren. Ze nemen alle steden in Juda in, behalve Jeruzalem zelf; dat blijft over als de eenzame hut in het midden van een wijngaard of meloenenveld, die onderdak biedt aan de mensen die de gewassen bewaken. Juda is bijna net zo ernstig verwoest als Sodom en Gomorra, zuidelijker in het Jordaandal. Dat is heel terecht, want ze hebben zich als Sodom en Gomorra gedragen.

We moeten even teruggaan naar het eigenlijke begin van het boek. Daar worden de hoofdstukken die erop volgen visioenen genoemd. Jesaja bedacht ze niet zelf. Het zijn visioenen 'over Juda en Jeruzalem'. Die formulering verwijst gewoonlijk naar de gemeenschap in Juda na de **ballingschap**. De lezers in die latere situatie worden daarmee uitgenodigd om te beseffen dat Jesaja's boodschap op hen betrekking heeft, en niet alleen op de mensen in Jesaja's eigen tijd. Deze inleiding plaatst Jesaja's bediening in het

JESAJA 1,1-20 IK HEB SCHOON GENOEG VAN JULLIE EREDIENST

kader van de regeringsperiode van vier koningen. Het was gebruikelijk dat een koning ruim voor zijn dood zijn opvolger benoemde (meestal een van zijn zonen) en hem medekoning maakte, een gewoonte die een soepele opvolging moest garanderen. Voor Uzzia lag het ingewikkelder, want hij had de huidziekte opgelopen die meestal melaatsheid wordt genoemd; dat betekende dat hij veel openbare taken niet kon vervullen. Daarom maakte hij heel vroeg in zijn regering zijn zoon Jotam tot medekoning. Maar waarschijnlijk stierf Jotam eerder dan zijn vader. Daarna werd Jotam als medekoning opgevolgd door Uzzia's kleinzoon Achaz. Achaz en vervolgens Hizkia zijn de koningen die er in Jesaja 1-39 feitelijk toe doen. Een belangrijk kenmerk van hun regeringsperiode was de politieke druk op Juda, die veroorzaakt werd door de groei en ambities van het Assyrische rijk. Achaz en Hizkia werden daar beiden mee geconfronteerd, zij het op een verschillende manier. De koningen worden aan het begin van het boek genoemd; dat vestigt onze aandacht erop dat Jesaja's boodschap moet worden verstaan in het kader van de gebeurtenissen in zijn tijd. Wat God mensen te zeggen heeft, heeft te maken met de omstandigheden in hun leven. Bovendien komt de boodschap tot een specifieke profeet, 'Jesaja de zoon van Amoz' (HSV) (niet de Amos die in het boek Amos voorkomt; zijn naam wordt anders geschreven). De boodschap komt niet zonder menselijke bemiddeling uit de hemel vallen, maar wordt verkondigd door een mens die zelf een belangrijk onderdeel van zijn boodschap is. Dat blijkt al duidelijk uit zijn naam: Jesaja betekent 'Jahweh is bevrijding'.

JESAJA 1,21 – 2,5

Doodslag

²¹Ach, de trouwe stad is een hoer geworden.

Waar eens recht heerste en gerechtigheid woonde,
daar huizen nu moordenaars.

²²Je zilver is zwart en dof geworden,
je wijn versneden met water.

²³Je vorsten zijn schurken, ze houden het met dieven,
ze denken alleen aan geschenken en steekpenningen.

Wezen bieden ze geen bescherming,
het lot van weduwen laat hen koud.

²⁴Daarom – zo spreekt de Machtige, de HEER van de hemelse
machten,

de sterke God van Israël:

Wee hun, ik zal me wreken op mijn tegenstanders,
mijn woede koelen op mijn vijanden.

²⁵Ik zal mij tegen je keren,
je zilver zuiver ik met loog, al je vuil verwijder ik.

²⁶Ik breng je rechters en raadgevers tot inkeer,
het zal weer worden als voorheen.

Dan zul je deze naam dragen:

‘Stad van gerechtigheid’, ‘Stad van trouw’.

²⁷Sion zal verlost worden door recht
en wie zich bekeert door gerechtigheid.

²⁸Maar opstandige zondaars worden gebroken,
wie de HEER verlaat, gaat ten onder.

²⁹Dan zal men schande spreken van de terebinten
die jullie zo vurig vereerden,

men zal zich schamen voor de tuinen
waar jullie hart naar uitging.

³⁰Jullie worden als een terebint waarvan het blad verwelkt,
als een tuin zonder water.

JESAJA 1,21 – 2,5 DOODSLAG

³¹Verworven schatten worden tot kaf
en wie ze vergaarde tot een vonk;
samen zullen ze branden en niemand dooft het vuur.

^{2,1}Dit zijn de woorden van Jesaja, de zoon van Amos; het visioen dat hij zag over Juda en Jeruzalem.

²Eens zal de dag komen dat de berg
met de tempel van de HEER rotsvast zal staan,
verheven boven de heuvels, hoger dan alle bergen.

Alle volken zullen daar samenstromen,

³machtige naties zullen zeggen:

‘Laten we optrekken naar de berg van de HEER,
naar de tempel van Jakobs God.

Hij zal ons onderrichten, ons de weg wijzen,
en wij zullen zijn paden bewandelen.’

Vanaf de Sion klinkt zijn onderricht,
vanuit Jeruzalem spreekt de HEER.

⁴Hij zal rechtspreken tussen de volken,
over machtige naties een oordeel vellen.

Zij zullen hun zwaarden omsmeden tot ploegijzers
en hun speren tot snoeimessen.

Geen volk zal nog het zwaard trekken tegen een ander volk,
geen mens zal meer weten wat oorlog is.

⁵Nakomelingen van Jakob, kom mee,
laten wij leven in het licht van de HEER.

Toen we vorige week zondag naar de kerk reden, een ritje van vijf minuten, zagen we in een zijstraat aan de linkerkant veel politie. Er stonden politieauto's en wegversperringen, en blijkbaar waren agenten een braakliggend terrein en vuilnisbakken aan het doorzoeken. Sommige details van wat er gebeurde zijn nog omstreden, maar het verhaal is ongeveer als volgt: rond middernacht braken twee tieners een auto open en stalen een rugzak met een laptop erin, en

JESAJA 1,21 – 2,5 DOODSLAG

een man belde de politie. Om te zorgen dat die snel zou reageren, zei hij dat de jongeren gewapend waren. De politie kwam en achtervolgde de tieners. Toen de agenten dachten dat een van hen het pistool, dat hij eigenlijk niet had, wilde trekken, schoten ze hem dood. De man die de politie belde, wordt aangeklaagd voor doodslag.

Je kunt schuldig aan iemands dood zijn, ook al heb je die persoon niet zelf gedood. In Jeruzalem gold dat voor de stad als geheel, en misschien is dat voor mijn stad ook het geval. In Jeruzalem betekende het misschien dat er mensen ter dood gebracht werden op grond van verzonnen aanklachten, zoals Nabot; zijn verhaal staat in 1 Koningen 21. Er zijn vast ook zulke weduwen en wezen geweest als er in dit gedeelte genoemd worden; zij werden beroofd van het land dat aan hun gezin had toebehoord en/of ze kregen geen steun van mensen die hen hadden kunnen helpen. Dus waren die mensen ook schuldig aan doodslag; als je bijvoorbeeld niet zorgt dat vluchtelingen voldoende voedsel hebben, gaan ze langzaam maar zeker dood.

De vraag is of het **gezag** in de stad op een **rechtvaardige** manier uitgeoefend wordt. In 2 Samuel 8 wordt verteld dat David op rechtvaardige gezagsuitoefening in de stad toezag; die tijd is lang geleden. **Sion** is gaan lijken op iemand die seksueel ontrouw is, op een kostbaar metaal dat zwart en dof is geworden of op aangelengde sterkedrank. Het probleem ligt in feite bij de regering, de mensen die over de rechtvaardige uitoefening van het gezag zouden moeten waken, maar die in werkelijkheid een broeinest van corruptie zijn. Ze maken beleid waardoor het henzelf gegarandeerd goed zal gaan, in plaats van de noden van de kwetsbaren te dienen.

Daarom zal **Jahweh van de Legers** hard tegen hen optreden. Maar dat optreden is niet alleen gericht op straf, maar ook op herstel – de stad terugbrengen naar de ideale situatie, zodat er weer rechtvaardig bestuur zal zijn.

JESAJA 1,21 – 2,5 DOODSLAG

Toegegeven, dit optreden zal niet noodzakelijk aan de regering ten goede komen. Zoals vaak het geval is, stelt de aankondiging van **Jahwehs** plannen de mensen voor een keuze. Het zal afgelopen zijn met mensen die opstandig zijn, die de wet overtreden en Jahweh verlaten. Mensen die naar Jahweh terugkeren, zullen het herstel ervaren dat Jahweh tot stand zal brengen.

De eerste alinea begon met een beschrijving van de stad als een vrouw van losse zeden; dat duidt meestal op religieuze ontrouw. Tegen het einde komt dat thema terug in het spreken over terebinten en tuinen. Het taalgebruik veronderstelt praktijken die bij de traditionele godsdienst van het land horen, een religie waarin men God probeert te bereiken via de natuur – de toespeling is te kort om er zeker van te zijn wat voor religieuze praktijken dat precies waren. In het eerdere deel van het hoofdstuk ging het over correcte verering van Jahweh die niet gepaard ging met een correct gemeenschapsleven. Hier ligt het probleem in andere vormen van verering, die buiten de tempel plaatsvinden. Die verering en de daarmee gepaard gaande levensstijl negeren de specifieke kenmerken van Jahwehs betrokkenheid bij **Israël** in de loop der eeuwen.

Dus zal Jeruzalem gezuiverd worden en hersteld tot de stad die het zou moeten zijn. Het visioen reikt verder dan puur het stadsleven, los van de wereld eromheen. Dat kon ook moeilijk anders, Israël was zich er altijd van bewust dat Jahweh zich niet alleen met Israël bezighield. Jahweh was tenslotte de enige echte God, de God van de hele wereld. De psalmen die de mensen in de tempel in Jeruzalem zongen, herinnerden hen daar geregeld aan. Want in die psalmen werden alle volken aangespoord om Jahweh te erkennen, niet het minst om wat hij in Israël gedaan had.

Maar ten tijde van deze boodschap was het niet de realiteit dat Jahweh door de volken erkend werd. Het visioen in de tweede alinea belooft dat het moment zal komen dat dat

JESAJA 1,21 – 2,5 DOODSLAG

wel werkelijkheid zal worden. Dat visioen staat ook in Micha 4; Micha was een tijdgenoot van Jesaja. We weten niet wie van beiden deze boodschap het eerste uitsprak, of dat die van een andere profeet kwam, en in hun boeken werd opgenomen. Waarschijnlijk zijn in de meeste profetische boeken woorden van God verzameld die door andere profeten werden doorgegeven dan de profeet wiens naam aan het begin van het boek staat.

Het visioen zal werkelijkheid worden ‘in het laatste der dagen’ (HSV). De uitdrukking legt een verbinding met de tijd waarin **Juda** zich bevindt; die betekent niet gewoon maar ‘in de toekomst’ of ‘aan het einde van de tijd’. Deze gebeurtenissen zullen plaatsvinden tegen het einde van het tijdperk waarin Juda zich bevindt. De berg waar de tempel op staat, zal verheven worden boven de bergen eromheen. Dat is beeldspraak; het gaat erom dat de berg in de ogen van de volken verheven zal zijn, en dat zij ertoe aangetrokken zullen worden. De suggestie is niet slechts dat de berg geografisch indrukwekkend is, maar dat er op die berg iets te leren valt. Misschien moeten we een verband leggen met die eerdere belofte van herstel, want die hield in dat het gezag of de regering in Jeruzalem rechtschapen zou handelen. Dus de gedachte is dat de volken inzien dat zij die integere gezagsuitoefening nodig hebben, en daarnaar op zoek gaan. In het bijzonder betekent het dat zij hun conflicten door Jahweh laten oplossen, zodat ze niet langer oorlog met elkaar voeren en dus een aanzienlijk vredesdividend behalen.

Dit visioen is nog niet vervuld. Het houdt voor christenen en Joden een belofte in; op basis van die belofte kunnen ze bidden. De directe uitdaging voor Israël was dat het volk zelf moest leven in het licht van Jahwehs aandacht voor rechtvaardige gezagsuitoefening, dat het zich door Jahweh moest laten leiden en moest aantonen dat deze toewijding **vrede** bracht. Die toewijding zou zelfs het middel

JESAJA 2,6-22 HET LOT VAN ALLES WAT MENSEN INDRUKWEKKEND VINDEN

kunnen zijn waardoor Jeruzalem in de ogen van de wereld verheven zou zijn. Maar we moeten die belofte niet louter omzetten in een aansporing om de verantwoordelijkheid op ons te nemen om vrede tot stand te brengen. Het is een belofte.

JESAJA 2,6-22

Het lot van alles wat mensen indrukwekkend vinden

⁶U hebt uw volk, Jakobs nakomelingen, verstoten.
Zij waren ontvankelijk voor invloeden uit het Oosten,
net als de Filistijnen lieten zij zich in met waarzeggerij,
ze zijn met vreemde gebruiken vertrouwd geraakt.

⁷Ze vulden hun land met zilver en goud,
hoe meer schatten, hoe beter.

Ze vulden hun stallen met paarden,
hoe meer wagens, hoe beter.

⁸Ze vulden hun huizen met afgoden,
vereerden wat zij zelf hadden gemaakt,
goden die ze vormden met hun eigen handen.

⁹Ze zullen vernederd worden, buigen zullen ze.
Nee, vergeef het hun niet!

¹⁰Verschuil je tussen de rotsen, verberg je onder de grond,
vlucht voor de vreselijke macht van de HEER,
voor zijn geduchte majesteit.

¹¹Wie hoogmoedig was, slaat de ogen neer,
wie trots was, buigt het hoofd.

Want de dag komt dat alleen de HEER hoog verheven is.

¹²Op die dag zal de HEER van de hemelse machten
zich keren tegen ieder die hoogmoedig is en trots,
tegen ieder die zich verheven acht – ze worden vernederd! –,

¹³tegen alle ceders van de Libanon die zich zo trots verheffen,

JESAJA 2,6-22 HET LOT VAN ALLES WAT MENSEN INDRUKWEKKEND VINDEN

tegen de eiken van Basan,
14tegen de bergen met hun trotse hoogte
en de heuvels die zich hoog verheffen,
15tegen iedere hoge toren, tegen elke machtige muur,
16tegen alle trotse handelsschepen,
schepen met kostbare lading.
17Wie hoogmoedig was, buigt het hoofd,
wie trots was, bijt in het stof.
Want de dag komt dat alleen de HEER hoog verheven is.
18Dan zullen de afgoden in het niets verdwijnen.
19Men schuilt weg in rotsspelonken,
in holen in de grond,
op de vlucht voor de vreselijke macht van de HEER,
voor zijn geduchte majesteit,
wanneer zijn komst de aarde schokt.
20Op die dag zullen de mensen de afgoden,
gesmeed van hun zilver en goud, gemaakt om te vereren,
prijsgen aan ratten en vleermuizen.
21Ze zullen wegschuilen in rotsholen,
in kloven en bergspelen,
op de vlucht voor de vreselijke macht van de HEER,
voor zijn geduchte majesteit,
wanneer zijn komst de aarde schokt.

22Schenk de mens niet langer aandacht.
Wat is hij zonder adem in zijn neus?
Wat heeft hij te betekenen?

Het is de stille week. Meer dan twintig jaar lang organiseerde een prachtige kerk, niet ver van waar we wonen, een schitterende opvoering in de weken voor Pasen; het 'grootste en meest spectaculaire passiespel' ter wereld. De kerk heeft meer dan 2500 zitplaatsen en zat op zondag meerdere keren vol. Het orgel is een van de vijf grootste ter wereld. Maar in de afgelopen tien jaar is de kerk in financiële moei-

JESAJA 2,6-22 HET LOT VAN ALLES WAT MENSEN INDRUKWEKKEND VINDEN

lijkheden gekomen; de rekeningen konden niet meer betaald worden, bijvoorbeeld aan de vrouw die de kamelen en andere dieren voor de opvoering verhuurde. De kerk ging failliet, en een paar weken geleden werd het terrein aan een andere kerk verkocht. Er waren geen schandalen rondom seks of financiën, maar wel problemen rond de 'opvolging' van de stichter.

Het is moeilijk, zo niet onmogelijk, om groot te worden en groot te blijven. Jesaja suggereert dat daar een theologisch principe aan ten grondslag ligt. Als je groot wordt, word je 'goddelijk'. Je succes kan met zich meebrengen dat je trots of overmoedig wordt, maar het gaat Jesaja erom dat je louter en alleen in je grootsheid, je waardigheid, je verhevenheid, je allure, goddelijk wordt. Het is misschien niet gepast dat je zo blijft en het zicht op wie er werkelijk God is, belemmert.

Dus 'op die dag zal [**Jahweh van de Legers**] zich keren tegen ieder die hoogmoedig is en trots', de **Dag des Heren**. Dat is niet alleen een dag waarop individuele mensen geoordeeld zullen worden. Het is een dag waarop alle menselijke en aardse majesteit vernederd zal worden. Als het Oude Testament beschrijft dat **Jahweh** krachtig in de wereld komt ingrijpen, wordt vaak het beeld gebruikt van een zware storm met de daarmee samenhangende aardschokken. Jesaja schetst de tumultueuze komst van Jahwehs dag als een storm die bomen velt, bergen en heuvels doet schudden, muren en torens met de grond gelijkmaakt, en zeeschepen schipbreuk laat lijden. (Meerdere steden in landen als Libanon, Turkije, Carthago en Spanje zijn geïdentificeerd als 'Tarsis' (vers 16 HSV), maar het gaat erom dat het grote schepen zijn.) Al deze objecten zijn groot en indrukwekkend; ze moeten onverwoestbaar en onaantastbaar hebben geleken, zoals wij de Titanic en de Twin Towers zagen.

Voordat er gesproken wordt over de dag die komt, heeft

JESAJA 2,6-22 HET LOT VAN ALLES WAT MENSEN INDRUKWEKKEND VINDEN

Jesaja al de krachtbronnen onderkend waarop **Juda** vertrouwt. Het land is vol met paarden en wagens, het antieke equivalent van tanks en gepantserde voertuigen. Het is ook vol financiële hulpbronnen om het leger goed uit te rusten en de steden te versterken, zodat ze een beleg kunnen doorstaan. Juda heeft redenen te over om zich veilig te voelen. Verwijzingen naar geestelijke hulpmiddelen zijn verweven met de beschrijving van de materiële instrumenten. Er zijn afgoden, de beelden van andere goden dan Jahweh; hoe dwaas om je neer te buigen voor iets wat je met je eigen handen gemaakt hebt! Van de volken rondom heeft Juda manieren geleerd om raad te vragen, bijvoorbeeld waarzeggerij; daar stelt het volk zijn vertrouwen op in plaats van op de Tora en profeten als Jesaja. Met enige poëtische **rechtvaardigheid** kun je zeggen: vroeger bogen ze voor deze afgoden, maar dan zullen ze anders en om een andere reden buigen. Ze zullen hun afgoden voor de ratten en vleermuizen achterlaten, omdat ze nutteloos gebleken zijn.

Het is niet verwonderlijk dat Jahweh Juda verlaten heeft. Jesaja begint dit gedeelte met die schokkende uitspraak gericht tot Jahweh: ‘U hebt úw vólk verstoten.’ Dat betekent niet dat ze zonder meer ten dode opgeschreven zijn. Jesaja spoort hen spottend aan: ‘Vooruit, probeer je voor deze storm te verschuilen. Verstop je in een grot.’ Het tweede deel van het vers geeft aan hoe ironisch dat is, want de mensen krijgen de opdracht om zich onder de grond te verstoppen. Grotten en kuilen in de grond waren begraafplaatsen. Jesaja’s woorden doen denken aan Amos en psalm 139; daar worden de mensen eraan herinnerd dat je je nergens voor Jahweh kunt verbergen; hij kan je zelfs in de **Sjeool**, het dodenrijk, bereiken.

Het hoofdstuk sluit af met een minder spottende oproep. De luisteraars worden uitgedaagd om zich te distantiëren van de doorsneemensen tussen wie ze wonen, mensen die zich zo opstellen en gedragen als in het hoofd-

JESAJA 2,6-22 HET LOT VAN ALLES WAT MENSEN INDRUKWEKKEND VINDEN

stuk beschreven is. Je zou kunnen zeggen dat Jesaja de mensen uitdaagt om een rechtvaardig **overblijfsel** te zijn. Maar impliciet gaat er ook een andere uitnodiging van het hoofdstuk uit. De profeet wil dat heel Juda aandacht schenkt aan zijn waarschuwing. Hij wil dat het hele volk zich van afgoden afwendt en niet langer op zijn rijkdom en wapentuig vertrouwt. Hij zegt niet onomwonden tegen het hele volk dat het berouw moet hebben en dat Jahweh de komst van zijn Dag dan zal afgelasten. Profeten laten een oproep tot bekering vaak achterwege. Ze spreken alsof de catastrofe onvermijdelijk is. Zo proberen ze tot mensen door te dringen. Nog een voorbeeld van Jesaja's indirecte manier van spreken is zijn bede aan Jahweh om het volk niet in hun opstandigheid te **dragen** – dat wil zeggen: hen niet te vergeven. Natuurlijk wil hij dat Jahweh hen vergeeft, maar hij weet dat ze tot bezinning gebracht moeten worden, willen ze om vergeving vragen. Het verlangen uitspreken dat ze niet vergeven zullen worden zolang ze op de ingeslagen weg doorgaan, is zowel een manier om God te eren als een manier om tot hen door te dringen.

Het wekt ook geen verbazing dat Jahweh in die storm komt om te laten zien wie er echt God is. De beschrijving van Juda's vertrouwen op militaire, financiële en religieuze middelen geeft aan hoe Jahwehs straf er concreter uit zal zien. Die zal een militaire invasie en vernedering inhouden, de steden zullen ingenomen en verwoest worden. De **voorspoed** zal verdwijnen. De wetten en het beleid van een andere cultuur zullen aan hen opgelegd worden. In de volgende hoofdstukken van Jesaja zal beschreven worden dat Jesaja's waarschuwing werkelijkheid is geworden. We hebben zelfs al gezien dat er in het eerste hoofdstuk minstens één profetie uit de tijd van die vervulling staat. Het zou ons niet verbazen als de profetieën van Jesaja bewaard bleven en uiteindelijk deel van de Schrift gingen uitmaken, omdat ze vervuld en gestaafd werden.

JESAJA 3,1 – 4,6**Jurken, sjaals en handtassen**

¹Voorwaar, God, de HEER van de hemelse machten,
ontneemt Jeruzalem en Juda hun stut en steun:

alle steun van brood en water,

²van krijgsheld en soldaat,

rechter en profeet, waarzegger en oudste,

³bevelhebber, man van aanzien en raadsheer,

tovenaar en bezweerder.

⁴Hij stelt kinderen als koning aan,

willekeur zal er regeren.

⁵De mensen zullen elkaar verdringen,

man tegen man, de een tegen de ander;

een kind staat op tegen zijn ouders,

een nietsnut tegen een man van eer.

⁶Een man grijpt in het ouderlijk huis

zijn broer bij de arm en roept hem toe:

‘Jij hebt een mantel. Wees jij onze leider
en ontferm je over deze chaos.’

⁷Maar dan zal die zich verweren:

‘Verwacht niet dat ik jullie wonden heel.

Ik heb in mijn huis geen voedsel, geen mantel.

Stel mij niet aan als leider van het volk.’

⁸Jeruzalem is gestruikeld, Juda is gevallen.

Zij keren zich tegen de HEER in woord en daad,

ze tarten hem openlijk in al zijn luister.

⁹Hun partijdigheid keert zich tegen hen,

schaamteloos pronken ze met hun zonden, als Sodom.

Wee hun, want ze berokkenen zichzelf kwaad.

¹⁰Gelukkig de rechtvaardige, het gaat hem goed,

hij zal de vruchten plukken van zijn daden.

¹¹Wee de goddeloze, hem gaat het slecht,

JESAJA 3,1 – 4,6 JURKEN, SJAALS EN HANDTASSEN

al wat hij doet wordt hem vergolden.

¹²Door tirannen wordt mijn volk uitgebuit,
woekeraars heersen erover.

Mijn volk, jullie leiders zijn verleiders,
zij brengen jullie op een dwaalspoor.

¹³De HEER bereidt zijn rechtsgeding voor,
hij staat klaar om over volken vonnis te wijzen.

¹⁴Zo luidt de aanklacht van de HEER
tegen de oudsten en de vorsten van zijn volk:
Jullie hebben mijn wijngaard in brand gestoken
en jullie huizen gevuld met wat je de armen ontnam.

¹⁵Hoe durven jullie mijn volk te vertrappen
en de armen zo zwaar te mishandelen?
– spreekt God, de HEER van de hemelse machten.

¹⁶De HEER zegt:

Kijk eens hoe hooghartig die vrouwen van Sion zijn; zie hen ver-
waand flaneren en verleidelijke blikken om zich heen werpen,
hoor het rinkelen bij de trippelpasjes die ze maken. ¹⁷Daarom zal
de HEER Sions vrouwen de sluier afrukken en hun voorhoofd ont-
bloten. ¹⁸Op die dag neemt hij hun alle opschik af: hun enkel-
ringen, zonnetjes en maantjes, ¹⁹hun oorringen, armbanden en
sluiers, ²⁰hun hoofddoeken, enkelkettinkjes, borstlinten, reuk-
flesjes en amuletten, ²¹de ringen aan hun handen en de ringetjes
door hun neus, ²²hun prachtige kleren, mantels, omslagdoeken
en tasjes, ²³hun doorschijnende gewaden, hemdjes, schouderdoe-
ken en sjaals. ²⁴Dan zal er stank zijn in plaats van balsemgeur en
zullen er touwen zijn in plaats van gordels; kale schedels en geen
fraaie kapsels, grove rouwkledij en geen mooie feestgewaden. Dit
alles vervangt de schoonheid.

²⁵Sions mannen zullen vallen door het zwaard,
haar soldaten sneuvelen in de strijd.

²⁶Rouw en droefenis heersen in haar poorten.

JESAJA 3,1 – 4,6 JURKEN, SJAALS EN HANDTASSEN

Berooid hurkt Sion neer op de grond.

^{4,1}Op die dag storten zeven vrouwen zich op één man:

‘Wij zullen zelf voor ons voedsel zorgen

en in onze eigen kleding voorzien.

Laat ons slechts uw naam dragen,

neem de schande van ons weg.’

²Op die dag zal de HEER het land tot bloei brengen, het zal als een kostbaar sieraad zijn.

De rijke vrucht van het land zal elke Israëliet die ontkomen is met trots vervullen. ³Ieder die nog in Sion is, ieder die in Jeruzalem is achtergebleven, zal heilig genoemd worden, alle mensen in Jeruzalem die ten leven opgeschreven zijn. ⁴Wanneer de HEER het vuil van Sions vrouwen heeft weggewassen en het bloed van Jeruzalem heeft afgespoeld, door een zuiver oordeel en een zuiverend vuur, ⁵dan zal hij boven de plaats waar de Sion ligt en waar men bijeenkomt, een wolk scheppen voor overdag en een lichtend vuur met rook en vlammen voor de nacht. Zijn luister zal alles overdekken, ⁶als een hut die schaduw biedt in de hitte van de dag, en beschutting tegen storm en regen.

Als we ’s avonds uitgaan, en als de tijd van het jaar dat vereist, trek ik een trui aan over wat ik die dag toevallig aan heb. Mijn vrouw daarentegen, duikt voor ons uitje in een kast en komt prachtig uitgedost tevoorschijn; dat doet me veel genoegen. Ze heeft dan oorbellen, armbanden en sjaals uitgekozen die bij haar jurk passen. Ik weet niet waarom vooral vrouwen de verantwoordelijkheid voelen om zich op te doffen. In het arboretum in onze stad zijn het de mannetjespauwen die een exotische verenpracht hebben, en ze lijken het leuk te vinden om daarmee te pronken. Ik ben blij dat ik dat niet hóef te doen, en het zou me verdriet doen als mijn vrouw dat niet kón doen, want ik voel me trots als ik uitga met iemand die er zo mooi uit kan zien.

De middelste alinea van dit gedeelte van Jesaja gaat ken-

JESAJA 3,1 – 4,6 JURKEN, SJAALS EN HANDTASSEN

nelijk van dezelfde vooronderstelling uit, en is daarom zowel voor mannen als voor vrouwen verontrustend. Tot nu toe is Jesaja's polemieek vooral tegen de **Judese** mannen gericht geweest. Zij zijn de leiders, de krijgers, de oudsten, de **gezagsdragers** die voor de kwetsbaren kunnen opkomen en die de contracten voor de aanschaf van het militaire materieel tekenen. Achter de schermen hebben de vrouwen ongetwijfeld invloed op hun echtgenoten, maar hun officiële taak is er mooi uit te zien. Dat hun echtgenoten anderen onderdrukken, en zij daar medeplichtig aan zijn, stelt hen in staat zich mooi te maken.

Dus het feit dat we niet rechtstreeks bij de daden of de besluitvorming betrokken zijn, stelt ons niet vrij van het oordeel dat over onze maatschappij komt; dat is de vooronderstelling bij het oordeel dat in de middelste alinea over hen wordt uitgesproken. In het geval van de vrouwen sluit het oordeel aan bij hun positie en rol in het leven van de hoofdstad. Het houdt in dat ze hun echtgenoot kwijtraken, met de daarbij behorende schande. In een patriarchale maatschappij wordt aangenomen dat iedere vrouw de naam van een man moet dragen en kan men zich niet voorstellen dat vrouwen de belangen van de gemeenschap zouden behartigen. De eerste alinea schetst andere aspecten van de sociale chaos die uit **Jahwehs** oordeel zal voortkomen. De stad zal door kinderen geleid worden. Het beeld van zeven vrouwen die de bescherming van een overlevende man zoeken, loopt parallel met het beeld van een man die probeert iemand anders over te halen de verantwoordelijkheid voor de familie op zich te nemen, omdat die ander erin geslaagd is nog een spoor van een fatsoenlijk uiterlijk te behouden. In de chaotische situatie die in dit gedeelte verondersteld wordt, wil hij geen enkele leidinggevende verantwoordelijkheid op zich nemen.

Ook deze profetie bevat uitdagingen en beloften voor individuele personen, en kondigt tevens het lot van de hele

JESAJA 3,1 – 4,6 JURKEN, SJAALS EN HANDTASSEN

gemeenschap aan. Het doel ervan is de gemeenschap een ommekeer te laten maken. Maar er spreekt ook het besef uit dat God individuele personen onder handen neemt. Soms leggen mensen te veel nadruk op het individu, maar individuele personen kunnen ook hun verantwoordelijkheid ontwijken of de hoop opgeven, omdat ze denken dat hun lot door de gemeenschap wordt bepaald. De profetie herinnert hen aan wat ze over Gods betrokkenheid bij individuele personen weten. Het zal de **rechtvaardige** goed gaan en de onrechtvaardige slecht; beiden zullen de vruchten van hun daden plukken. Uit de profetie blijkt de erkenning dat het niet altijd zo verloopt; er staat dat nederigen die als Jahwehs volk gelden, vertrapt en vermorzeld (HSV) worden. Toch is het een generalisatie die we niet moeten vergeten.

De laatste alinea vormt een mooi contrast met de alinea over de ellende die de vrouwen zal overkomen. Hoewel Jesaja profeteert om de mensen te laten veranderen, wordt in de opzet van het boek ook voorzien dat ze dat niet zullen doen. Wat gebeurt er dan? Het beeld van het herstel van de stad past bij het eerdere beeld dat de hele wereld tot Jeruzalem aangetrokken zal worden, maar hier staat het goede nieuws voor de stad zelf centraal. In de Bijbel wordt voor **Israël** vaak het beeld van een boom gebruikt, dus het oordeel over Israël lijkt op het omhakken van een boom. Hier belooft God dat dat niet het einde zal zijn. God zal uit de omgehakte boom nieuwe loten laten groeien. Die zullen zelfs prachtiger zijn dan het mooiste wat we ons kunnen voorstellen (weer is er een parallel met dat eerdere visioen van het nieuwe Jeruzalem). De mensen daar zijn misschien niet meer dan overlevers, een restje, maar ze hebben overleefd; dat betekent dat zij mensen zijn die zijn opgeschreven voor het leven. Ze zijn de kern van een heilig volk, een volk dat God met het oog op zijn doelstelling als een heilig volk heeft bestempeld. Ze zullen een volk zijn dat God

JESAJA 5,1-24 EEN VREEMD LIED VAN EEN SINGER-SONGWRITER

heeft schoongemaakt. Ze zullen net zo'n bescherming ervaren als tijdens de oorspronkelijke reis naar het beloofde land. Te zijner tijd zal de ondergang van Jeruzalem de allereerste concretisering van Jahwehs Dag zijn in Israëls geschiedenis tot nu toe. En na die gebeurtenis zal de kleine, geteisterde gemeenschap in **Juda** en Jeruzalem goede redenen hebben om deze boodschap als bemoedigend te ervaren.

JESAJA 5,1-24**Een vreemd lied van een singer-songwriter**

¹Voor mijn geliefde wil ik zingen
het lied van mijn lief en zijn wijngaard.

Mijn geliefde had een wijngaard,
gelegen op vruchtbare grond.

²Hij bewerkte de grond, haalde de stenen eruit
en plantte een edele druivensoort.

Hij bouwde er een wachttoren,
hakte ook een perskuip uit.

Hij verwachtte veel van zijn wijngaard,
maar die bracht slechts wrange druiven voort.

³Welnu, inwoners van Juda en Jeruzalem,
spreek recht tussen mij en mijn wijngaard.

⁴Wat kon ik meer aan mijn wijngaard doen,
wat heb ik te weinig gedaan?

Ik verwachtte zo veel van mijn wijngaard,
waarom bracht hij slechts wrange druiven voort?

⁵Luister, ik zal jullie vertellen
wat ik met mijn wijngaard ga doen:

Ik ruk de doornhaag uit en breek de muur af,
zodat hij verbrand en vertrapt kan worden.

⁶Ik zal hem laten verwilderen,

JESAJA 5,1-24 EEN VREEMD LIED VAN EEN SINGER-SONGWRITER

er wordt niet meer gesnoeid, niet meer gewied,
dorens en distels schieten er op.

De wolken zal ik opdragen
geen regen op hem te laten vallen.

⁷Israël is de wijngaard van de HEER van de hemelse machten,
de uitgelezen aanplant zijn de inwoners van Juda.

Hij verwachtte recht, maar oogstte onrecht,
hij zocht rechtsbetrachting, maar vond rechtsverkrachting.

⁸Wee degenen die zich huis na huis toe-eigenen,
die akker na akker samenvoegen,
tot er voor niemand meer ruimte is
en zij alleen het land bewonen.

⁹Ik hoor de HEER van de hemelse machten zweren:
‘Al die huizen zullen tot puin vervallen,
zelfs de grootste en mooiste worden niet meer bewoond.

¹⁰Een uitgestrekte wijngaard levert amper wijn op,
een berg zaaigoed maar één zak graan.’

¹¹Wee degenen die ’s ochtends in alle vroegte
naarstig op zoek gaan naar drank,
die zich tot diep in de nacht door wijn laten benevelen.

¹²Bij al hun drinkgelagen klinkt muziek
van lier en tamboerijn, van trommel en fluit.
Maar voor de daden van de HEER hebben zij geen oog,
wat hij tot stand brengt zien ze niet.

¹³Daarom gaat mijn volk in ballingschap,
zonder in te zien waarom.

Hun edelen komen om van de honger,
de massa versmacht van dorst.

¹⁴Het dodenrijk opent zijn keel,
het spert zijn muil wijd open.

Daar verdwijnt de bloem der natie, verzinkt de massa,
daar verstommen de druktemakers en feestvierders.

¹⁵Zij worden vernederd, ze moeten buigen,
wie trots was, zal de ogen neerslaan.